

Sygn. akt III Ca 63/14

POSTANOWIENIE

Dnia 9 kwietnia 2014r.

Sąd Okręgowy w Nowym Sączu, Wydział III Cywilny Odwoławczy w składzie

następującym:

Przewodniczący - Sędzia SO Katarzyna Kwilosz- Babiś (sprawozdawca)

Sędzia SO Zofia Klisiewicz

Sędzia SO Tomasz Białka

Protokolant: insp. Jadwiga Sarota

po rozpoznaniu w dniu 9 kwietnia 2014r.

na rozprawie

sprawy z wniosku J. O. (1)

przy uczestnictwie: Z. O., B. S., J. G., M. M., I. S. i J. O. (2)

o zmianę postanowienia spadkowego

na skutek apelacji wnioskodawcy

od postanowienia Sądu Rejonowego w Nowym Sączu

z dnia 29 listopada 2013 r. sygn. akt I Ns 878/12

p o s t a n a w i a :

uchylić zaskarżone postanowienie i sprawę przekazać Sądowi Rejonowemu w Nowym Sączu do ponownego rozpoznania oraz orzeczenia o kosztach postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt III Ca 63/14

UZASADNIENIE

Wydanym na posiedzeniu niejawnym postanowieniem z dnia 29 listopada 2013r. (sygn. akt I Ns 878/12) Sąd Rejonowy w Nowym Sączu oddalił wniosek (pkt I), przyznał adwokatowi M. S. ze środków Skarbu Państwa kwotę 73,80 zł w tym podatek VAT tytułem wynagrodzenia za pomoc prawną udzieloną wnioskodawcy z urzędu (pkt II) oraz kosztami postępowania obciążył Skarb Państwa (pkt III).

Z uzasadnienia zaskarżonego postanowienia wynika, że wnioskodawca J. O. (1) domagał się zmiany postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku po J. O. (2) z dnia 12 lipca 2012r. (sygn. akt I Ns 232/94), na podstawie którego spadek po zmarłym spadkodawcy w zakresie wchodzącego w skład spadku gospodarstwa rolnego nabyli Z. O. w 6/24 części oraz dzieci spadkodawcy H. B., I. S., B. S., M. M., J. G. oraz J. O. (2) – każde po 3/24 części. Wnioskodawca był uczestnikiem tego postępowania i w toku sprawy złożył pismo z dnia 6 maja 1994r., w którym oświadczył, że nie pracował stale do momentu śmierci spadkodawcy w gospodarstwie rolnym wchodzącym w skład spadku, nie posiada kwalifikacji rolnych oraz nie zgłasza pretensji do przedmiotu spadku.

Sąd uznał, iż twierdzenia wnioskodawcy co do braku udziału w sprawie spadkowej z uwagi na przebywanie w Zakładzie Karnym nie zasługują na aprobatę, bowiem przed wydaniem postanowienia co do istoty skierował on do sądu orzekającego w/w pismo z dnia 6 maja 1994r., co świadczy o jego udziale w tejże sprawie. Zdaniem Sądu wnioskodawca posiadał pełną zdolność do czynności prawnych (nie został ubezwłasnowolniony) oraz nie wykazał, ażeby w trakcie postępowania spadkowego nie był w stanie podjąć świadomych działań procesowych. Ponadto skoro był uczestnikiem, to zastosowanie miał roczny termin na złożenie wniosku o uchylenie postanowienia spadkowego (art. 679 § 1 k.p.c. in fine), który w niniejszej sprawie nie został zachowany, wnioskodawca zaś nie wykazał przyczyn braku możliwości jego dochowania.

Powyższe postanowienie zaskarżył w całości apelacją wnioskodawca zarzucając sprzeczność istotnych ustaleń z treścią zgromadzonego materiału dowodowego, polegającą na przyjęciu, że wnioskodawca nie wykazał, iż w okresie gdy toczyło się postępowanie spadkowe nie był on w stanie podjąć świadomych działań procesowych, podczas gdy zażywał on wtedy silne środki psychotropowe, które takie działanie uniemożliwiły. Podniósł, iż fakt złożenia pisma, w którym ustosunkował się on merytorycznie do twierdzeń wniosku w sprawie spadkowej nie dowodzi, iż był w stanie podejmować świadome działania procesowe tym bardziej, iż przyjmował on w tym czasie silne leki psychotropowe, które wywoływały u niego zaburzenia postrzegania rzeczywistości. Po powzięciu wiadomości o treści wydanego postanowienia spadkowego niezwłocznie złożył wniosek o jego zmianę. Zdaniem apelującego z powyższych powodów niesłusznie Sąd Rejonowy oddalił wniosek na posiedzeniu niejawnym, bez przeprowadzenia wnioskowanego dowodu w postaci dokumentacji medycznej, czy też opinii biegłego psychiatry, pozbawiając wnioskodawcę możliwości wykazania zasadności swych twierdzeń. W związku z tym wniósł o zmianę zaskarżonego postanowienia zgodnie z treścią wniosku, ewentualnie o jego uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania, a także o zwrot kosztów pomocy prawnej udzielonej wnioskodawcy z urzędu.

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

Apelacja, o ile wnosi o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania zasługuje na uwzględnienie. Uchylenie zaskarżonego postanowienia jest konieczne, ponieważ Sąd I instancji nie przeprowadził żadnego postępowania dowodowego, nie odniósł się do wniosków dowodowych wskazanych przez apelującego a orzeczenie co do meritum wydał na posiedzeniu niejawnym, przez co pozbawił J. O. (1) możliwości obrony jego praw. W konsekwencji postępowanie przed Sądem Rejonowym polegające na wydaniu na posiedzeniu niejawnym postanowienia o oddaleniu wniosku jest dotknięte nieważnością, co musiało skutkować uchyleniem zaskarżonego postanowienia (por. np. orzeczenie SN z dnia 10 czerwca 1974r., II CR 331/74, OSNCO 1975nr 5 poz. 84).

Nie budzi wątpliwości Sądu Okręgowego, że w okolicznościach faktycznych niniejszej sprawy nie było dopuszczalne zastosowanie trybu z art. 514 §2 k.p.c. i oddalenie wniosku o zmianę postanowienia spadkowego a limine tj. na podstawie oceny samych twierdzeń wniosku, bez przeprowadzenia jakiegokolwiek postępowania dowodowego i bez dokonywania oceny dowodów i ustaleń faktycznych. W/w przepis daje możliwość oddalenia wniosku a limine na posiedzeniu niejawnym wyłącznie w sytuacji, gdy z samej treści wniosku wynika, że pochodzi on od osoby, która nie jest legitymowana czynnie do złożenia wniosku a więc nie jest uprawniona do zainicjowania danej sprawy np. z uwagi na treść art. 545 §1 i 2 k.p.c. wniosku o ubezwłasnowolnienie nie może skutecznie wnieść sąsiad osoby, wykazującej przesłanki do jej ubezwłasnowolnienia. Gdyby taki wniosek złożył, to podlegałby on oddaleniu a limine na posiedzeniu niejawnym. Uprawnienie do zgłoszenia wniosku w danej sprawie co do zasady regulują przepisy kodeksu, przy czym niektóre z nich (np. art. 527, 541 § 1) stanowią, że wnioskodawcą może być "każdy zainteresowany", czyli każdy, czyich praw dotyczy wynik postępowania (art. 510 § 1); inna, liczniejsza grupa przepisów wymienia ściśle określone osoby (np. art. 545 § 1, art. 561 § 2, art. 583). Jeżeli kodeks wyraźnie nie określa wnioskodawcy, oznacza to, że uprawnienie wynika z przepisów prawa materialnego (np. art. 210 zdanie pierwsze lub art. 1025 § 1 k.c.). Jeżeli zatem już z treści wniosku wynika, że wnioskodawca nie należy do kręgu osób legitymowanych do wszczęcia postępowania nieprocesowego, sąd może a limine wniosek oddalić. (por. uchwała SN z dnia 7 czerwca 1967 r., III CZP 41/67, OSNC 1967, nr 11, poz. 200, Komentarz Lex P. Telengi, Komentarz do art. 514 k.p.c. pod red. T. Erecińskiego itd.)

Zgodnie z art. 679 §2 k.p.c. do zgłoszenia wniosku o zmianę prawomocnego orzeczenia o stwierdzeniu nabycia spadku może zgłosić każdy zainteresowany a więc osoba, której praw dotyczy wynik postępowania. Pojęcie legitymacji do wszczęcia postępowania w trybie art. 679 k.p.c. jest - mimo różnicy werbalnej- identyczne z pojęciem legitymacji uprawniającej do zainicjowania postępowania o stwierdzenie nabycia spadku. Apelujący J. O. (1) jest synem spadkodawcy i jako spadkobierca ustawowy niewątpliwie posiada legitymację czynną do złożenia wniosku w trybie art. 679 k.p.c. To, że J. O. (1) jest uprawniony do złożenia wniosku o zmianę prawomocnego postanowienia spadkowego oczywiście nie oznacza automatycznie, że jego wniosek winien być uwzględniony. To czy wniosek zasługuje na uwzględnienie ma być przedmiotem postępowania dowodowego i rozpoznania sprawy na rozprawie. Zgodnie z art. 679 §1 k.p.c. w związku z art. 669 k.p.c. bowiem sprawy o stwierdzenie nabycia spadku podlegają rozpoznaniu na rozprawie (por. także Komentarz do art. 679 k.p.c. pod red. T. Erecińskiego).

Istotnym uchybieniem popełnionym przez Sąd Rejonowy jest także fakt nierozpoznania wniosków dowodowych zgłoszonych przez J. O. (1) oraz brak wyjaśnienia w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia przyczyn niedopuszczenia dowodów wskazanych przez wnioskodawcę. Powyższy brak uniemożliwia prawidłową kontrolę instancyjną i stanowi kolejny powód do uchylecia zaskarżonego orzeczenia.

W tym miejscu trzeba przypomnieć, że wniosek o zmianę prawomocnego postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku w trybie art. 679 k.p.c. co do zasady wyklucza możliwość złożenia skargi o wznowienie postępowania w trybie art. 524 k.p.c. w związku z art. 399 k.p.c. – (...) k.p.c. oraz art. 13 §2 k.p.c. W niniejszej sprawie J. O. (1) powołuje się na pozbawienie jego osoby możliwości obrony w sprawie I Ns 232/94. Jak przesądono w judykaturze uczestnik postępowania nieprocesowego – pozbawiony możliwości obrony swoich praw – może domagać się wzruszenia i zmiany prawomocnego postanowienia spadkowego jedynie w trybie art. 679 k.p.c. (por. uchwałę SN z dnia 21 kwietnia 1994 III CZP 40/94, postanowienie SN z dnia 26 czerwca 2002r, III CZ 64/02, postanowienie SN z dnia 14 września 2004r., III CK 458/2003). Przedmiotowy przepis ustanawia dla spadkobiercy łagodniejsze rygory dla skuteczności wniosku niż przepisy o wznowieniu. Jeżeli wniosek składa osoba, która nie była uczestnikiem danej sprawy spadkowej to złożenie wniosku inicjującego postępowanie w trybie art. 679 k.p.c. nie jest ograniczone żadnymi terminami. Jeżeli osoba składająca wniosek w trybie art. 679 k.p.c. była uczestnikiem postępowania o stwierdzenie nabycia spadku to może tylko wówczas żądać zmiany postanowienia stwierdzającego nabycie spadku, gdy żądanie opiera na podstawie, której nie mogła powołać w tym postępowaniu a wniosek o zmianę składa przed upływem roku od dnia, w którym uzyskała taką możliwość. Pełnomocnik apelującego nie sprecyzował swojego stanowiska co do tego, która część §1 art. 679 k.p.c. w jego ocenie ma zastosowanie do J. O. (1). W pismach procesowych nie twierdzi wprost, że J. O. (1) nie był uczestnikiem postępowania ale zarzuca, że w/w podpisując oświadczenie z dnia 6 maja 1994r. (z uwagi na swój stan zdrowia) nie był świadom jego znaczenia i treści. Sąd I instancji ocenił wniosek przy założeniu, że J. O. (1) był uczestnikiem postępowania a zasadniczym powodem oddalenia wniosku był fakt złożenia przedmiotowego oświadczenia z dnia 6 maja 1994r. W tym miejscu warto zwrócić uwagę na fakt, że w aktach sprawy I Ns 232/94 brak zwrotnego potwierdzenia odbioru odpisu wniosku i zawiadomienia o rozprawie dla uczestnika J. O. (1). Jedynym potwierdzeniem wiedzy J. O. (1) o sprawie spadkowej po ojcu jest zalegające na karcie 17 akt w/w sprawy oświadczenie z dnia 6 maja 1994r. dostarczone Sądowi po zamknięciu rozprawy w dniu 27 kwietnia 1994r. Oświadczenie to z pewnością nie było pisane ręką J. O. (1) a jedynie przez niego podpisane. Ocena, czy oświadczenie to J. O. (1) podpisał świadomie i swobodnie wydaje się być decydująca dla oceny kwestii uczestnictwa J. O. (1) w sprawie I Ns 232/94.

Skoro apelujący kwestionuje fakt swobodnego i świadomego złożenia oświadczenia z dnia 6 maja 1994r. i na tę okoliczność zgłosił konkretne wnioski dowodowe to nie było dopuszczalne dokonanie oceny prawnej wniosku w oparciu o przedmiotowe oświadczenie, bez uprzedniego przeprowadzenia wnioskowanych dowodów lub chociażby wyjaśnienia, dlaczego wnioski te nie zostały uwzględnione.

Mając powyższe na uwadze na zasadzie art. 386 §2 i §4 k.p.c. w związku z art.13 §2 k.p.c. Sąd Okręgowy orzekł jak w sentencji.

(...)